

معرفی های گزارشی

◀ کلیات

◊ ماخذشناسی حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) و شهری ابوالفضل حافظیان، سید محمدحسین حکیم، چاپ اول، قم، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۸۲، ۴۰۸ ص، وزیری در تحقیق حاضر حدود ۹۰۰ عنوان کتاب، مقاله، سند، نسخه های خطی و مانند آن که مربوط به حضرت عبدالعظیم و شهری است، معرفی شده است. این کتاب دارای مقدمه و دوازده فصل است و در خاتمه، سه فهرست الفبایی درج گردیده و در هر یک به شماره مسلسل عناوین ارجاع شده است. فهرست ها عبارتند از: عناوین کتب، مقالات و ... ۲. مؤلفان و آثارشان؛ ۳. کمک مؤلفان، همراه با نوع کارشان.

◊ چکیده مقالات همایش یکصدمین سالگرد نهضت مشروطیت ایران و نقش اجتهاد شیعه در آن گروه تاریخ و اندیشه معاصر، چاپ اول، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۲، ۱۷۶ ص، رقعی

در مهرماه سال ۱۳۸۲ همایشی با عنوان یکصدمین سالگرد نهضت مشروطیت ایران و نقش اجتهاد شیعه در آن در تهران برگزار شد. در مجموعه حاضر چکیده هفتادوشش مقاله -مربوط به این همایش-

درج شده که عناوین آنها بدین قرار است: نقش انگلیس در مشروطه؛ آسیب شناسی نهضت مشروطه؛ ارزیابی جریان های مؤثر در عصر مشروطیت؛ دردها و دغدغه های شیخ فضل الله نوری؛ از مطلق مشروطه تا مشروطه مطلق؛ آسیب شناسی روحانیان در عصر مشروطیت؛ آسیب شناسی عملکرد سیاسی-اجتماعی علما در عصر مشروطه؛ نقش اماکن و محافل مذهبی در آگاهی و خیزش مردم در نهضت مشروطه؛ توسعه مشارکت زنان در عرصه سیاسی و اجتماعی در انقلاب مشروطه؛ جریان شناسی غربزدگی از مشروطیت تا انقلاب اسلامی؛ زمینه های شکل گیری روشنفکری در ایران؛ عالمان دینی و ستیز با استعمار؛ تبیین مفهومی-تاریخی عدالت خانه و بررسی علل تغییر آن به مشروطه؛ غرب شناسی علمای نجف در عصر مشروطه؛ سلطنت قاجار و نظام مشروطه؛ مدرنیته در ایران؛ تحلیلی کوتاه از نهضت مشروطیت و جایگاه و نقش علما و روحانیون در آن؛ مدارس خارجی و تأثیران آن در ایران؛ درآمدی بر زیرساخت مطبوعات انقلاب مشروطه، چگونگی شکل گیری، ویژگی ها و کارکردها؛ بررسی دیدگاه های سیاسی آخوند خراسانی و سید لاری؛ تأثیر و نقش مشیرالدوله در نهضت

مشروطیت؛ بررسی پنج نظریه درباره اختلاف سیاسی فقیهان در مشروطه؛ علمای عصر مشروطه و سلطنت قاجار (تعامل ها و تقابل ها)؛ مقایسه جریان روشنفکری در عصر روشنگری با جریان روشنفکری در عصر مشروطه؛ مقایسه جریان نهضت اصلاح دینی در غرب و احیای دین در عصر مشروطه؛ بررسی عوامل تأثیرگذار اجتماعی-سیاسی در تحقق انقلاب مشروطه؛ مفهوم آزادی در نهضت مشروطه؛ اندیشه سیاسی شیخ فضل الله نوری و میرزای نائینی؛ جایگاه روحانیت در عصر مشروطه؛ ریشه های ناسیونالیسم ایرانی در عصر مشروطه؛ شریعت و قضاوت تاریخ؛ ضعف سیاست داخلی دربار قاجار و تأثیر آن در شکل گیری نهضت مشروطه؛ آیه الله حمدکاظم یزدی و مشروطه؛ حرکت در سایه (نقش فرق ضاله در انقلاب مشروطه)؛ جستجو در مه (عدالت خانه، مشروطه و مشروطه مشروعه)؛ تأثیر شرق شناسی و تاریخ نگاری معاصر؛ ظهور رضاخان، پیامد انحراف در انقلاب مشروطه؛ بررسی تطبیقی نهضت مشروطیت و انقلاب اسلامی ایران... نهضت مشروطیت و علل انحراف آن؛ بررسی مبانی و میزات نظام مشروطه در رساله سیاسی

میرزای نائینی؛ شیخ فضل‌الله نوری و مشروطیت؛ دغدغه‌های شیخ فضل‌الله نوری؛ تجددگرایان افراطی و علما در انقلاب مشروطه؛ نقش اجتماعی روحانیت؛ فضای فکری دوران مشروطه؛ گذری بر نقش فراماسونری در جنبش مشروطیت؛ نقش علمای آذربایجان در نهضت مشروطیت؛ مروری بر حیات سیاسی-اجتماعی مرحوم نائینی و آخوند خراسانی؛ موضع‌گیری‌های فقها نسبت به نهضت مشروطه؛ نقش روشنفکران در مشروطه؛ علمای فارس در نهضت مشروطیت؛ نقش فراماسونری در انحراف نهضت مشروطیت؛ دغدغه تکرار مشروطیت در انقلاب اسلامی؛ تحقیق و بررسی پیرامون سکولاریسم؛ بررسی تطبیقی نهضت مشروطیت و انقلاب اسلامی ایران و بیست چکیده مقاله دیگر.

◁ فلسفه و کلام

◊ دین‌پژوهی معاصر: درنگ و درایتی در گفتارهای سه‌گانه متجدد، متجدد و مجدد علی‌اکبر رشاد، چاپ اول، تهران، مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۲، ۲۴۰ص، وزیری
این مجموعه شامل نه مقاله است با موضوع دین و رابطه آن با تجدد. عناوین مقالات بدین قرار است: انسداد اجتهاد؛ بایسته‌های کنونی دین‌پژوهی؛ آسیب‌شناسی گفتار متجدد (دین‌پژوهی غرب‌گرا)؛ گفتار متجدد؛ دست‌آوردها، آسیب‌ها و چالش‌ها؛ نقد و نوآوری (بایدها و نبایدها، خطرها و خطاها)؛ احیای دین و اصلاح دین‌داری؛ فلسفه دین؛ پیامدهای فلسفی کلامی نظریه تکثرگرایی دینی و دیباچه‌ای بر منطق فهم دین.
◊ سکولاریزم در جهان عرب حمیدرضا شریعتمداری، چاپ اول، قم،

مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۸۲، ۲۰۰ص، رقعی
در این نوشتار، نحوه شکل‌گیری اندیشه سکولاریزم در جهان عرب، از نیمه دوم قرن نوزدهم تا کنون بررسی می‌گردد. نویسنده در ابتدا تحلیلی معناشناختی و فلسفی از علمانیت به دست می‌دهد. آن‌گاه اطلاعاتی مختصر از تاریخ سکولاریزم در موطن اصلی آن یعنی مغرب‌زمین درج گردیده است. نگاهی به فرآیند نوآندیشی دینی از طنطاوی و خیرالدین پاشا تا شاگردان عبده از مباحث دیگر کتاب است. بررسی این جنبش و چهره‌های آن به دلیل نقشی است که اینان در شکستن فضاهاى بسته گذشته، نقد رفتارهای سیاسی حاکم به نام دین و برداشت‌های سنتی و ایستا از اسلام و آشکار نمودن معضلاتی چون چگونگی جمع کردن میان عقل و وحی، علم و دین، سیاست و دیانت و در یک کلام، اسلام و زمانه ایفا کرده‌اند. در ادامه، اندیشه پیشگامان علمانیت به ویژه فرح‌آنتون و شبلی شمیمیل بحث و بررسی شده است. در پایان کتاب نیز برای آشنایی با دیدگاه‌های کنونی موافقان و مخالفان سکولاریزم در جهان عرب، یازده کتاب که جملگی آنها در مقطع زمانی ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۰ انتشار یافته‌اند، بازخوانی گردیده است.

◊ پل تبلیث

جی‌هی وود توماس؛ مترجم: فروزان راسخی، چاپ اول، تهران، نشر نگاه معاصر، ۱۳۸۲، ۱۱۲ص، رقعی
کتاب ترجمه‌ای است درباره زندگی، تفکر و آرای پل تبلیث، متفکر سیاسی و عالم الهیات که عمدتاً به حوزه الهیات مربوط می‌شود. تبلیث دو ملاک صوری برای هر الهیاتی قائل است. اولی این است که فقط آن گزاره‌هایی الهیاتی‌اند که تا آن‌جا به

متعلقشان می‌پردازند که می‌توانند مربوط به دلبستگی فرجامین ما شوند. دومین ملاک صوری هر الهیاتی این است که تنها آن بیاناتی الهیاتی‌اند که تا آن‌جا به متعلقشان می‌پردازند که با مسئله بودن یا نبودن ما سر و کار دارد. معیار الهیات را چنین بیان داشته است: وجود جدید در عیسی، به عنوان مسیح، به عنوان وجود دلبستگی فرجامین ما. بنابراین آشکار است که تبلیث نمی‌خواهد با الهیات طبیعی آغاز کند. در واقع او می‌خواهد به جای تمایز سنتی میان الهیات طبیعی و وحیانی، عنصر فلسفی موجود در الهیات طبیعی را در ساختار خود نظام ادغام کند، و از آن به عنوان ماده‌ای استفاده کند که مسائل از دل آن پدید می‌آیند...

◊ نامه به یک کشیش

سیمون وی؛ مترجم: فروزان راسخی، چاپ اول، مصطفی ملکیان، تهران، نشر نگاه معاصر، ۱۳۸۲، ۲۰۸ص، رقعی
این کتاب ترجمه‌ای است از کتاب نامه‌ای به یک کشیش، نوشته سیمون وی (۱۹۱۹-۱۹۴۳). در این اثر سیمون وی، به عنوان متفکری سخن می‌گوید که از سویی نخست دلبسته و پایبند دین مسیح است و همواره رویکرد مسیحی را به عنوان تنها رویکرد معقول پذیرفته است و از سوی دیگر، از تفسیر کلیسای کاتولیک رومی از این دین و آن‌چه این کلیسا، در طول تاریخ، به نام دین کرده است به شدت ناخشنود و بیزار است... [وی] نامه‌ای خطاب به یک کشیش کاتولیک دو مینیکی فرانسوی، ساکن نیویورک می‌نویسد و در آن بعضی از افکاری را که در ذهن و ضمیر او خلیده و خانه کرده‌اند و میان او و کلیسا سد شده‌اند برمی‌شمارد و یادآور می‌شود که آن افکار در نظر او، درجات متفاوتی از احتمال یا قطعیت را دارند و به یک اندازه

محمتمل یا قطعی نیستند و در عین حال، از مخاطب نامه می خواهد که قطعاً و صریحاً معلوم کند که هریک از این افکار با عضویت در کلیسا واقعاً سازگار است یا نه ...

◊ از اندیشه تا شهود

علی ششپروانی، چاپ اول، قم، مؤسسه انتشارات دارالعلم، ۱۳۸۲، ۲۶۴ص، رقیی این مجموعه مشتمل بر ده مقاله است با این عناوین: پارادکس ها، تفکر نقدی یا روش نقد اندیشه، نیم نگاهی تطبیقی و انتقادی به معرفت شناسی کانت، معرفت به واقع از نگاه حکمت متعالیه، تجلی حکمت متعالیه در فلسفه برگسن، علم النفس از نگاه ارسطو و ابن سینا، اتحاد عقل و عاقل و معقول، تشکیک در منطق و فلسفه، ساختار کلی اخلاق اسلامی، ضرورت پیروی از شریعت در سلوک عرفانی از نگاه ابن عربی. نویسنده درباره مقالات یاد شده خاطر نشان می کند: سیر تکامل آدمی از اندیشه آغاز می شود و به شهود می انجامد. تأملات انسان مدرن درباره اندیشه، او را با پارادکس هایی مواجه ساخته که موجب دل مشغولی پاره ای از متفکران بزرگ و ارائه شماری از نظریات برای پرده برداشتن از راز و رمز آن گشته است. روشن است که در این پاره باید با استفاده از تفکر نقدی و روش نقد اندیشه به ارزیابی این دیدگاه ها پرداخت. در واقع مبدأ عزیمت انسان مدرن به تأمل درباره نفس اندیشه، آثار کانت، فیلسوف بزرگ مغرب زمین بود. با نیم نگاهی تطبیقی و انتقادی به معرفت شناسی کانت می توان، نکات مثبت و منفی دیدگاه او را به اجمال دریافت. البته مسئله شناخت واقع و حدود و ثغور آن از دید اندیشمندان مشرق زمین پوشیده نمانده است. با تأمل در معرفت به واقع از نگاه حکمت متعالیه، به خوبی دانسته می شود که پاره ای از

حکیمان مسلمان از منظری دیگر توانسته اند پرده از محدودیت های معرفت بشری برگیرند. هر چند مکاتب فلسفی غرب و شرق تفاوت هایی بنیادینی با یک دیگر دارند؛ اما شگفت آن که این دو جریان فلسفی در پاره ای از مراحل تاریخی، تقارب بسیاری می یابند و این حقیقت در تجلی حکمت متعالیه در فلسفه برگسن به خوبی تبیین شده است. این امر شاید بدان سبب باشد که جریان فلسفی غرب و شرق هر دو از فیلسوفان یونان، و در رأس آنان ارسطو، سرچشمه گرفته و به سیر تکاملی خود ادامه داده است. این نکته را با تدبیر در علم النفس از نگاه ارسطو و ابن سینا می توان دریافت. با نگاهی گذرا به مباحثی همچون اتحاد عقل و عاقل و معقول، تشکیک در منطق و فلسفه، معلوم می گردد که جریان فلسفه همچنان رو به تکامل است و حکیمان مسلمان همواره به نکته سنجی و بازخوانی اندیشه های فلسفی پرداخته اند. تأملات آدمی به حوزه هستی شناسی اختصاص نداشته، اخلاق را نیز دربر گرفته است. ساختار کلی اخلاق اسلامی انعکاس پرتوی از این تأملات در حوزه اخلاق است. در این میان بلندمستانی نیز بوده اند که دانش را با بینش توأم ساخته به سیر و سلوک عملی پرداختند و به تجربه های نابی دست یافتند. البته برخلاف آن چه برخی گمان برده اند، عارفان مسلمان همواره بر ضرورت پیروی از شریعت در سلوک عرفانی تأکید داشته اند و هرگز بر خود یا دیگران تخطی از احکام دین را روا نمی شمردند.

◊ روش شناسی دعوت در قرآن کریم

محمد حسین فضل الله؛ مترجم: سهراب مروتی، عبدالجبار زنگوش نسب، چاپ اول، ایلام، گویش، ۱۳۸۲، ۱۲۸ص، رقیی

نوشتار حاضر، ترجمه ای است آزاد از کتاب اسلوب الدعوة فی الاسلام نوشته محمد حسین فضل الله. مؤلف در این کتاب کوشیده است روش های دعوت را از خلال آیات و سوره های قرآن کریم معرفی کند. به زعم وی: روش های دعوت در قرآن کریم بر دو اصل تسامح و عدالت استوار است و این دو اصل به اصل دیگری که متکی هستند و آن عبارت است از این که چون انسان دارای جنبه های ضعیف و پست است و خطاهایی مرتکب می شود، برای برگشت از این ضعف ها و خطاها نیاز به نیروی مقتدر و ملایمی دارد که بدون لطمه زدن به کرامت و عزتش او را یاری دهد. تسامح همان نیروی مسالمت آمیز و صلح طلبی است که یاور انسان است، اما هنگامی که این ضعف طغیان کند و موجب پدید آمدن هرج و مرج در جامعه گردد، این عدالت است که طغیان گری را فرو می کاهد و از نابودی انسان جلوگیری می نماید ... زمینه عمل اسلامی در یک افق تنگ، محدود و محصور نمی باشد بلکه مطابق با شرایط و فضاهای مختلف، گوناگون می باشد. گاهی اوقات وضعیت و شرایط موجود فقط اقتضای اقدام فرهنگی و در پاره ای از اوقات دیگر اقتضای اقدامات اجتماعی مطابق اهداف اسلام دارد و در زمان های دیگر این شرایط نیازمند به انجام کارهای سیاسی است که هدفش فرصت دادن برای زندگی می باشد که در چارچوب حکومت اسلامی، سالم زیست نموده و در فضای اسلامی پاک و زلال تنفس نماید. طبیعی است که وظیفه دعوت کنندگان در برابر این قضاها که طبیعت زمان، مکان و افراد آن را مشخص و معین می کند شرایط را ملاحظه کرده و با به کارگیری حکمت در هر زمینه اقدام می کند.

◊ الحقائق من الصواعق

محقق: عبدالله محمدی، محمدحسین رحیمیان، چاپ اول، قم، دلیل ما، ۱۳۸۲، ۳۳۶ص، وزیری

این کتاب که به زبان عربی نوشته شده حاوی مطالبی است در فضایل امامان شیعه و شرحی از احوال و زندگی آنان. پاره‌ای از موضوعات کتاب بدین قرار است: فضایل علی (ع) در احادیث و در کلام صحابه؛ فضایل، خلافت و شهادت امام حسن (ع)؛ فضایل اهل بیت در قرآن؛ فضایل امام حسین (ع) و شهادت آن حضرت؛ فضایل امامان دیگر شیعه در انتهای کتاب فهرست‌های گوناگون، اعم از فهرست آیات، احادیث، اعلام و اشعار و موضوعات تدوین شده است.

◊ درآمدی بر کلام جدید

چاپ اول، قم، کتاب طه، معارف، ۱۳۸۲، ۴۰۰ص، وزیری

بخش اول کتاب که در چهار فصل تنظیم گردیده به مباحث معرفت‌شناسی دینی اختصاص دارد. در این فصل‌ها عقلانیت معارف دینی و قداست آنها، معناداری گزاره‌های دینی و ناطق بودن شریعت استدلال شده، همچنین معرفت‌شناسی ایمان ارزیابی گردیده است. در بخش دوم به رابطه انسان با خدا، مسئله تکلیف، انواع دین‌داری، صفات و ذات خداوند و مسئله شرور اشاره شده و به پاره‌ای شبهات پاسخ داده می‌شود. بخش سوم به موضوع پیامبری و دین و مسائل مرتبط با دین اختصاص یافته است. بخش چهارم شامل مسائل امامت، ولایت و انواع آن است. در این بخش به دیدگاه‌های مطرح در زمینه امامت و قرائت‌های جدید به ظاهر شیعی و باطناً همسو با نگرش‌های اهل سنت به مسئله امامت و رهبری مورد بررسی قرار گرفته‌اند و در پایان به هشت

مورد از شبهات ولایت مطلقه فقیه پاسخ داده شده است.

◊ البراهین القاطعه فی شرح تجرید العقائد الساطعه

محمدجعفر بن سیف‌الدین استرآبادی، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۲، ۵۶۸ص، وزیری

کتاب حاضر شرحی است به زبان عربی بر تجرید العقاید الساطعه که خود شرحی دیگر است بر تجرید العقاید اثر خواجه نصیر طوسی. مقدمه کتاب درباره زندگی و احوال خواجه نصیر و متن تجرید العقاید است. نیز بخش دوم مقدمه به زندگی محمدجعفر استرآبادی (شریعتمدار) و برخی آرا و نوشته‌های او اختصاص یافته است. مقدمه کتاب اصلی درباره علم کلام است (شامل تعریف علم کلام، موضوع علم کلام، فایده علم کلام و نظایر آن). متن کتاب در دو مقصد نگاشته شده که عبارتند از: ۱. امور عامه (وجود و عدم، ماهیت و لواحق آن، و علت و معلول)؛ ۲. جوهر و عرض (جوهر، اجسام، جوهر مجرد و اعراض).

◊ الملخص فی اصول الدین

علی بن الحسین علم الهدی، محقق: محمدرضا انصاری قمی، چاپ اول، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۸۲، ۴۹۶ص، وزیری

کتاب حاوی مباحث کلامی در اصول دین است که در آغاز درباره تمایل متکلمان امامیه به آرای معتزله سخن می‌رود؛ سپس درباره چگونگی تصحیح و تدوین کتاب مطالبی درج می‌گردد؛ آن‌گاه متن اصلی کتاب که به زبان عربی است با مباحثی از این قبیل فراهم می‌آید: در دلالت بر اثبات محدث؛ درباره صفات خداوند؛ در نفی رؤیت خداوند و ادراک از آن؛ عدل خداوند؛ اراده خداوند؛ در

کلام، احوال و احکام خداوند و درباره مخلوق. در این کتاب ... نویسنده به تفصیل به بحث‌های کلامی متعلق به توحید و عدل پرداخته و اندیشه‌ها و نظریات تمامی متکلمین معاصر و متقدم بر خود را نظیر: قاضی عبدالجبار، ابوعلی و ابوهاشم جبائی، ضرار بن عمر ... و جز این‌ها را مطرح نموده است.

◊ سیمای مؤمن در قرآن و حدیث

ابوالفضل بهشتی، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۲، ۲۶۴ص، وزیری

نویسنده در این نوشتار از حقیقت ایمان و رابطه آن با اسلام سخن گفته، راه کسب ایمان و آثار و فواید آن را بیان می‌کند. مطالب کتاب با تکیه بر آیات قرآن و احادیث، به طبع رسیده است. عناوین مطالب کتاب عبارتند از: مفهوم و تعریف ایمان؛ آثار و فواید ایمان؛ راه کسب ایمان؛ اوصاف و نشانه‌های اهل ایمان؛ پاداش اهل ایمان در دنیا و آخرت.

◊ کتاب البحت عن ادلة التکفیر والتفسیق

ابوالقاسم البستی، تحقیق و مقدمه: ویلفرد ماد لونگ و زابینه اشمیتکه، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۸۲، چهارده + ۱۵۶ + پانزده ص

مذاهب و ادیان مختلف از دیرباز در رد و تکفیر و طرد مخالف اندیشان آرای گوناگون بیان داشته‌اند. در دین اسلام کسی که به وحدانیت خدا معتقد نباشد و به اصول دین عمل نکند کافر شمرده می‌شود و در این زمینه اصول و قواعدی وضع و تدوین شده است که در کتب تخصصی مورد بحث قرار گرفته است و یکی از معروف‌ترینشان کتاب ابوالقاسم بستی، از شاگردان قاضی عبدالجبار (در گذشته به سال ۴۱۵ هـ. ق)، است که به کوشش دو تن از خاورشناسان پرکار و براساس دو نسخه خطی اصلاح و چاپ

شده است. مقدمه کتاب در احوال و آثار بستنی به انگلیسی بوده که به قلم رضا پورجوادی به فارسی درآمده است.
 ◇ حیدرنامه

سید علی کاشفی خوانساری، تهران، انتشارات موعود، ۱۳۸۱، ۲۸۷ص
 «حیدرنامه»ها منظومه های حماسی در منقبت و شرح دلآوری ها و رادمردی های حضرت علی (ع) به زبان فارسی است که سرودن آنها مخصوصاً در دوره صفویان رونق گرفت و مؤلف گزیده ای از آنها را که از قرن دهم هجری تاکنون سروده شده است، در این کتاب گرد آورده است. در این مجموعه نمونه های آثار سیزده شاعر مثل واقف، سروش اصفهانی، باذل مشهدی، راجی کرمانی، خاموش یزدی، آزاد کشمیری ... ارائه شده است.

◀ فقه و حقوق

◇ آزادی در فقه و حدود آن

محمدحسن قدردان قراملکی، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۲، ۲۳۶ص، رقی
 نگارنده در این کتاب مقوله آزادی را در عرصه های فردی، اجتماعی و سیاسی با اتکا به مبانی فقهی و مقایسه آن با فلسفه سیاسی و حقوق بررسی و تشریح می کند. به زعم نگارنده این پژوهش در صدد است نشان دهد که اسلام و مبانی فقهی آن (کتاب، سنت و عقل)، نه تنها تعارضی با آزادی های فردی، مدنی و سیاسی ندارد، بلکه قرن ها پیش از غربیان خود منادی و نظریه پرداز آزادی انسان بوده است ... در این تحقیق با استخراج مبانی فقهی آزادی، سستی ادعای ناسازگاری دین با آزادی روشن می شود. عناوین فصل های کتاب عبارت اند از: کلیات، آزادی های فردی، آزادی های مدنی، سیاسی و آزادی اقلیت ها.

◇ فلسفه حقوق اسلامی

محمد خالد مسعود؛ مترجم: محمدرضا ظفری، فخرالدین اصغری آقمشهدی، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۲، ۴۰۸ص، وزیری

در این کتاب نویسنده ضمن بحث و ذکر پیشینه ای از آرای صاحب نظران اصول فقه، درباره ماندگاری و دگرگونی حقوق اسلامی، نیز در باب تغییرات اجتماعی و نظریه حقوق اسلامی گفت و گو می کند و در این میان می کوشد تا مسئله را مطابق دیدگاه فقیهان اهل سنت به ویژه براساس نظریه شاطبی پاسخ گوید. وی در پایان چنین نتیجه می گیرد که ... شاطبی با تحلیل مصلحت به عنوان هدف حقوق اسلامی، تلاش کرده است اعمال اصول فقه را از برخی عوامل جبرگرایی و انعطاف ناپذیری که ناشی از ملاحظات کلاس و روش شناسانه بود، رها سازد.

در حقیقت، مفهوم و مصلحت نزد شاطبی تصحیحی بر بسیاری از بدفهمی های سستی جدید از این مفهوم است ... سرانجام می توان نتیجه گرفت که در تاریخ اصول فقه، فلسفه حقوق شاطبی نشانه ای از گرایش به اثبات گرایی حقوقی را داراست. درکی صحیح از محدودیت های آن که ناشی از ماهیت تاریخی ویژه حقوق اسلام در این دوره است، و فهم ابهامات ناشی از این محدودیت ها احتمالاً به ما کمک می کند که جهت انطباق حقوق اسلامی با تغییرات اجتماعی، استدلال های شاطبی را بازسازی کنیم. چنین بازسازی ای احتمالاً دارای کلیدی برای انطباق سودمند حقوق اسلام با شرایط نو است. (گفتنی است ابواسحاق شاطبی، متوفای ۷۹۰هـ. ق از عالمانی است که در باب حقوق اسلامی به ویژه مقوله مصلحت، مباحثی را مطرح ساخته است).

◇ نقش اسلام در توسعه حقوق بین الملل

عبدالحکیم سلیمی، چاپ اول، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۲، ۴۴۰ص، وزیری

نویسنده در این کتاب پس از بررسی تاریخی در زمینه حقوق بین الملل، مراحل تاریخی و روابط بین الملل از عصر رسالت تاکنون نیز عصر حاضر را تشریح می نماید. ماهیت حقوق بین الملل اسلامی و سیر تکوین و تدوین آن از دیگر مباحث این بخش است. در بخش دیگر کتاب ضمن تبیین مبانی حقوق بین الملل اسلامی و دیدگاه های موجود در زمینه مبانی حقوق، اصول روابط بین الملل به تفکیک بررسی و تحلیل شده است. بخش پایانی کتاب به بررسی برخی از موضوعات حقوق بین الملل، از دیدگاه اسلام مانند شناسایی، مسئولیت بین المللی دولت، حقوق بشر، حقوق اقلیت ها، حقوق دیپلماتیک، تجارت و مبادلات اقتصادی اختصاص دارد.

◀ قرآن و حدیث

◇ ژرفایی قرآن و شیوه های برداشت از آن

احمد عابدینی، چاپ اول، اصفهان، مبارک، ۱۳۸۲، ۲۵۶ص، رقی
 کتاب متضمن شش مبحث درباره جامعیت یا فراگیر بودن قرآن کریم و نحوه بهره گیری از آن است که در فصل نخست، نگارنده بر جامعیت قرآن تأکید نموده مدعی است قرآن حاوی تمام کلیات مورد نظر در هر رشته ای هست. وی سپس برای توضیح بیشتر، موضوع حجیت یا بیانگر بودن قرآن، التفات در قرآن، ارتباط با الفاظ قرآن با معانی، و فرافهمی بودن قرآن را مطرح می سازد.

◇ دقائق التاویل و حقائق التنزیل

محمود بن محمد حسنی واعظ؛ محقق: جویا جهانبخش، چاپ اول، تهران، میراث

مکتوب، سازمان اوقاف و امور خیریه، ۱۳۸۲، ۷۸۴ ص، وزیری

این کتاب از تفاسیر شیعه در قرن هفتم هجری است که با درج روایات و احادیثی چند نگاشته شده است. نشر ابوالمکارم [نویسنده کتاب] نثری است مرسل ... رگه‌هایی از برخی کاربردهای کهن پارسی که حتی شاذ و نادر به حساب می‌آیند، در کتاب او یافت می‌شود ... نشانه‌های اثرپذیری از زبان و ادب تازی را در نثر ابوالمکارم می‌توان جست ... در تصحیح حاضر، ابتدا به تفسیرگری و تفسیرهای شیعی، اشارتی می‌شود؛ سپس اطلاعاتی درباره تأویل، تفسیر و کلام، درج می‌گردد؛ همچنین نویسنده کتاب و اثر او معرفی می‌شود. پس از متن اصلی، توضیحات مفصل مصحح در باب نسخه‌های کتاب آورده شده است.

◊ علم الدرایه تطبیقی؛ بررسی تطبیقی اصطلاحات حدیثی شیعه و اهل سنت

رضا مودب، چاپ اول، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۲، ۳۲۸ ص، وزیری
این کتاب شامل بررسی تطبیقی است میان اصطلاحات حدیثی شیعه و سنی که با این مباحث تدوین یافته است؛ اصطلاحات مربوط به حدیث و مترادف‌های آن، اصطلاحات مربوط به حدیث از لحاظ تعداد روایان، اصطلاحات مربوط به تقسیم‌خبر واحد از نظر حالات روایان، اصطلاحات مربوط به تقسیم‌خبر واحد از نظر اوصاف (اصطلاحات مشترک و مختص)، اصطلاحات مشترک سندی، اصطلاحات مشترک متنی، سندی و متنی، اصطلاحات مربوط به القاب محدثان و دیگر الفاظ رایج بین آنها، اصطلاحات مربوط به طرق تحمل حدیث در نظر محدثان فریقین، و شرایط قبول روایت.

◊ الفوائد الرجالیه

محمد مهدی کجوری شیرازی؛ محقق؛ محمد کاظم رحمان ستایش، چاپ اول، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۲، ۲۵۶ ص، وزیری
در مقدمه کتاب تعریفی از علم رجال، و علل و اسباب این علم ذکر شده است. باب اول درباره چگونگی مراجعه به کتب رجال است. باب دوم مشتمل است بر اصطلاحات متداول در شیوه شرح حال رجال، باب سوم مبحثی است درباره آن چه القاب، اسامی و کنیه مشترک را از هم مشخص می‌سازد. بخش پایانی کتاب درباره علم درایت و اصطلاحات آن است.

◊ میراث حدیث شیعه

مهدی مهریزی، علی صدراپی خوبی، چاپ اول، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۲، ۵۸۲ ص، وزیری
در مجموعه میراث حدیث شیعه، به معرفی احادیث کوتاه و رساله‌هایی در این باب اختصاص دارد که تاکنون منتشر شده است. کتاب حاضر، دفتر نهم از این مجموعه، شامل این مطالب است: مکتوبات حدیثی ائمه؛ مسند الامام رضا؛ جواهر المطالب فی فضائل علی بن ابی طالب؛ ولایت نامه امیرالمؤمنین؛ شرح حدیث «نیه المؤمن خیر من عمله»؛ ترجمه و شرح دعای صباح؛ هدیه الخیر؛ اجازات علامه حلی؛ توضیح المرام فی شرح تهذیب الاحکام؛ تحفه الاخوان.

◊ اندیشه دکترو علی شریعتی مزینانی بر آیات قرآن کریم

عبدالکریم شریعتی مزینانی، چاپ اول، مشهد، نشر جلیل، ۱۳۸۲، ۱۵۲ ص، رقعی
در این کتاب درباره تعابیر و نگرش دکتر علی شریعتی در باب آیات قرآن، حدیث بحث می‌شود. در مقدمه کتاب به قلم دکتر شریعتی، درباره طبقه‌بندی سوره‌های قرآن مجید خاطر نشان شده است: با طبقه‌بندی سوره‌های قرآن،

مشخص می‌شود که گرایش عینی متد قرآن، متد طبیعت‌گرایی و عینیت‌گرایی است. کاملاً نشان می‌دهد بیش از شصت کلمه درباره عقیده انسانی و طرز تفکرش است. و نشان می‌دهد که اولین چیزی که در این کتاب رویش زیاد تکیه شده تفکر انسان است ... نشان می‌دهد که اسلام به عنوان یک دین، مبتنی بر سه پایه است ... کتاب، تراز و آهن - کتاب مظهر و سمبل تفکر ایدئولوژی، فرهنگ، علم و ایمان، آهن سمبل قدرت، قدرت نظامی، قدرت مادی، قدرت اقتصادی، قدرت تکنیک، قدرت انسان بر طبیعت، ترازو، یعنی برابری و عدالت، این سه سمبل مکتب است و ...

◀ تعلیم و تربیت

◊ تحفه الملوک

علی بن ابی حفص اصفهانی؛ مصحح؛ علی اکبر احمدی دارانی، چاپ اول، تهران، مرکز نشر میراث مکتوب، ۱۳۸۲، ۲۴۴ ص، وزیری

کتاب حاضر تصحیح تحفه الملوک است که با درج نسخه بدل‌ها در پاورقی، و توضیح برخی واژگان و عبارات به طبع رسیده است. این کتاب از آثار نثر فارسی اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم است که در موضوع آداب و اخلاق نگاشته شده است. این کتاب دارای یک مقدمه کوتاه در ستایش خداوند و سلام و درود بر محمد مصطفی (ص) و خاندان او و پانزده باب است. مصنف بر طبق شیوه‌ای ثابت، مطالب هر باب را با موضوعی خاص می‌آغازد و سپس به ترتیب با استفاده از آیه‌های قرآنی، حدیث‌ها و روایت‌ها و امثال و حکم و سخنان بزرگان و حکایت‌های اخلاقی سخن خود را به پایان می‌رساند. ضمن آن که

لابه لای متن اشعاری از شاعران آغازین زبان فارسی همچون رودکی و ابوشکور بلخی درج گردیده است.

◊ برکات (در فواید مراقبات)

اسدالله ربانی، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۲، ۳۵۲ ص. وزیری
نگارنده در این کتاب درباره نفس، مراقبت، الگوهای مراقبت، ادب نفس و سیمای صدق و صفا بحث و گفت و گو می کند. وی با استناد به آیات و احادیث، و شرحی از زندگی اشخاص مباحث کتاب را فراهم آورده است. همچنین تقوا را بهترین وسیله مراقبت معرفی نموده، می گوید: انسان خواه ناخواه ملازم با طبع سرکش و نفس طغیان گر است و در صورت غفلت، شعاع وجود خود را آلوده به فساد و گناه می گرداند. بر این اساس، انسان برای رهایی از طغیان نفس، ابزاری قوی لازم دارد تا او را در بند کشد و از سرکشی و فضولی او جلوگیری نماید. البته نیرومندترین ابزاری که می توان با آن جلو سرکشی نفس را گرفت تقوای مداوم است که نشأت گرفته از ایمان به خداوند تعالی است.

◀ تاریخ و شرح حال

◊ تاریخ کامل ایران

جان ملکم؛ مترجم: اسمعیل بن محمدعلی حیرت، چاپ اول، تهران، دنیای کتاب، ۱۳۸۲، ۱۰۷۴ ص، وزیری

سرجان ملکم یکی از مأموران مشهور انگلیسی در کمپانی هند شرقی بود. زبان فارسی را به خوبی آموخت و در زمان فتحعلی شاه قاجار، مأموریت بسیار مهمی برای کمپانی هند شرقی به انجام رساند که طی آن یک قرارداد سیاسی و یک قرارداد تجاری منعقد گردید و منافع بسیاری برای اهداف استعماری کمپانی هند شرقی به همراه داشت. او طی

۱۰ سال مسافرت در شهرهای ایران، با اعیان، سرداران، دانشمندان، فضلا و شعرا معاشرت کرد و مجموعه ای از نسخه های خطی فراهم آورد. او حاصل تحقیقاتش را به صورت کتاب تاریخ مفصل ایران؛ بیشتر برای بهره گیری کارگزاران انگلیسی تألیف نمود و در دو جلد منتشر ساخت. نخستین بار میرزا اسماعیل حیرت، ادیب و معلم ایرانی ساکن هندوستان در سال ۱۲۸۷ ه. ق در بمبئی کتاب حاضر را به فارسی برگرداند. چاپ حاضر بر اساس همان ترجمه میرزا اسماعیل فراهم آمده است.

این کتاب یک دوره کامل و مفصل تاریخ سیاسی ایران از قدیمی ترین زمان ها تا عصر قاجار است که به ترتیب و توالی سلسله های حکومتگر تألیف شده و در دو جلد (در یک مجلد) و بیست و شش فصل با این مطالب تدوین گردیده است: در بیان حدود جبال و صحاری و جنگل ها و رودها و هوای مملکت ایران؛ در سلسله مهابادیان و پادشاهان قبل از کیومرث، سلسله جیانیان و یاسانیان؛ سلسله پیشدادیان؛ سلسله کیانیان؛ در نقل اقوال مورخان در باب اسکندر و سلاطین بعد از او؛ در تاریخ سلسله سلاطین ساسانیه از اردشیر تا یزدجرد؛ نظر اجمال در دین و شریعت تاریخ و افسانه ها و طبایع ایرانیان قبل از اسلام؛ در حکومت خلفا در ایران و سلطنت صفاریان و سامانیان و دیلمیان؛ در تاریخ سلاطین غزنویه؛ در تاریخ سلاطین سلجوقی و مختصری در باب خوارزمشاهیان؛ نظر اجمالی در باب اتابکان آذربایجان و فارس و لرستان و حسن صباح؛ در بیان تسخیر لشکر مغول ایران را و سلطنت هولاکوخان در ایران؛ در بیان صادرات افعال و واردات احوال امیر تیمور گورکان؛ تاریخ سلاطین

صفویه؛ در بیان وقایعی که بعد از فوت شاه عباس بزرگ در ایران روی داد تا استعفای شاه سلطان حسین و فتح ایران به دست افغان؛ در بیان پادشاهان افغان و تاخت و تاز ترك و روس؛ در باب وقایع ایام نادرشاه و اعقاب وی؛ در پادشاهی کریم خان زند؛ در بیان احوال اعقاب و انساب کریمخان زند و بقایای سلسله زند؛ اجمالی در بیان اوضاع مملکت ایران و ملل اطراف؛ در وقایع ایام و چگونگی احوال آقامحمدخان قاجار و جلوس فتحعلی شاه؛ در بیان مذهب و شریعت اهالی ایران؛ در بیان حکومت ایران؛ در باب آب و هوای ایران و مردم این ملک و شهرها و قریه ها و ترقی در علوم و صنایع؛ کلمه ای چند در باب عادات و رسوم و طرز زندگی و معاشرت اهالی ایران؛ مساحظاتی چند در وضع مملکت ایران و طبیعت سکنه آن.

◊ رهبران دینی در نهضت مشروطه

ع.ن. ذبیح زاده، چاپ اول، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۲، ۱۸۴ ص، دقتی

در کتاب حاضر تلاش شده مواضع علمای طراز اول ایران و نجف درباره رویدادهای مهم سیاسی و جریانات فرهنگی و اجتماعی تشریح گردد. یکی از این اشخاص آیه الله محمدتقی اصفهانی (مشهور به آقانجفی) است که از کمالات علمی و معنوی، نقش ایشان در تحریم تنباکو، مبارزه علیه سلطه استعماری و تهاجم فرهنگی، مبارزه با استبداد ظل السلطان و حضور ایشان در نهضت مشروطه صحبت شده است. شخصیت دیگری که به ویژه نقش او در نهضت مشروطه بررسی شده، شیخ فضل الله نوری است که پس از اشاره ای به تحصیلات، آثار علمی، شاگردان،

مبارزات و مواضع شیخ در نهضت تنابکو، نقش وی در انقلاب مشروطه به تفصیل ارزیابی شده است. فصل دیگر کتاب درباره آیه‌الله محمدحسین نائینی است. در این فصل از زندگی، مقام علمی، شاگردان معروف، فعالیت‌های سیاسی، مبانی اندیشه، مخالفت با سیاست‌های ضد دینی رضاشاه سخن به میان آمده است. شخصیت بعدی آیه‌الله آخوند خراسانی است که درباره او به مقام علمی، شاگردان، آثار و تألیفات، مواضع آخوند درباره مشروطه، مبارزه با اشغالگران روس اشاره شده است. عالم بعدی، آیه‌الله سید عبدالحسین لاری است. اطلاعاتی که درباره ایشان آمده عبارت است از زندگانی علمی، مهاجرت از نجف به لارستان، اندیشه‌های سیاسی سید در حقانیت ولایت فقیه و برابری حکومت اسلامی، احیای نماز جمعه، مبارزه با یهودیان، مبارزه با خان‌ها، حمایت از مشروطه، و مبارزات سید در دوره استبداد صغیر، آخرین مطلب کتاب درباره نقش آیه‌الله محمدکاظم یزدی در نهضت مشروطه است.

◇ زندگی‌نامه، اندیشه‌ها و مبارزات آیه‌الله سید

محمود طالقانی

گروه پژوهش‌های تاریخی شرکت انتشارات قلم، چاپ اول، تهران، قلم، ۱۳۸۲، ۱۰۰ ص، پالتویی

در کتاب حاضر زندگی‌نامه، اندیشه‌ها، مبارزات و آثار آیه‌الله طالقانی بیان و معرفی شده حاوی این مطالب است: سالشمار زندگی؛ گاهشمار توصیفی زندگی، زندگی‌نامه براساس خاطراتی که آیه‌الله طالقانی شخصاً بیان نموده و توسط داماد ایشان - آقای محمد بسته‌نگار - تنظیم گردیده که دوره زمانی تولد تا سال ۱۳۳۴ را شامل می‌شود؛ خاطرات خانواده و

نزدیکان و یاران آیه‌الله طالقانی درباره ایشان؛ نظر آیه‌الله طالقانی درباره چند چهره سیاسی و علمی و نظر آنان درباره ایشان؛ گزیده‌ای از سخنان و آثار آیه‌الله طالقانی؛ سیره عملی و خصوصیات اخلاقی و اعتقادی، کتاب با نمایه اسامی و فهرست منابع به پایان می‌رسد.

◇ سیره شهید بهشتی

غلامعلی رجایی، چاپ اول، تهران، نشر شاهد، ۱۳۸۲، ۶۸۸ ص، وزیری

کتاب حاضر، زندگی‌نامه و شرح مبارزات شهید بهشتی است. مطالب کتاب از این قرارند: بهشتی به روایت بهشتی (زندگی‌نامه شهید بهشتی از زبان خود ایشان)؛ روایتی دیگر (شرح حال دیگری از زبان شهید بهشتی درباره خودشان)؛ به روایت مادر؛ خاندان بهشتی؛ دوران کودکی تا نوجوانی؛ باغبان گل‌های عشق، خصائص فردی، فضایل اخلاقی و معنوی؛ جامعیت در شخصیت؛ در عرصه پرستش؛ منظومه متعالی؛ حبیب و محبوب؛ دوران مبارزه؛ دوران اقامت در آلمان؛ غربت و مظلومیت و رنج؛ نظرها و دیدگاه‌ها؛ آخرین روزها و لحظه‌ها.

ضمیمه کتاب شامل تصویر اسناد و نامه‌ها است. صفحات پایانی به سالشمار زندگی، فهرست روایان خاطرات، عکس‌هایی از شهید بهشتی در سنین مختلف و فهرست منابع اختصاص یافته است. گفتنی است شهید بهشتی در آبان ۱۳۰۷ در محله لبنان اصفهان، در یک خانواده روحانی متولد شد. تحصیلات اولیه را از چهار سالگی آغاز کرد. در سال ۱۳۲۵ برای ادامه تحصیل حوزوی به قم مهاجرت نمود. در سال ۱۳۲۹ وارد دانشگاه تهران شد و در همین زمان زبان انگلیسی را آموخت. در سال ۱۳۳۳ دبیرستان دین و دانش قم را تأسیس کرد.

در سال ۱۳۴۴ به آلمان رفت. در سال ۱۳۴۸ به کشورهای عراق، سوریه، لبنان، ترکیه سفر کرد و فعالیت‌های اسلامی در آن کشورها را پی‌گیری می‌نمود. در سال ۱۳۵۳ از رساله دکتری خود دفاع کرد. در سال ۱۳۵۷ برای هماهنگی بین حرکت‌های سیاسی معتقد به رهبری امام خمینی (ره) به اروپا و آمریکا مسافرت نمود. در سال ۱۳۵۷ به همراه گروهی از علما، جامعه روحانیت مبارز را پی‌ریزی کرد. سپس حزب جمهوری را تأسیس نمود. عضویت در مجلس خبرگان، ریاست دیوان عالی کشور، عضویت در هیات سه نفره اصلاحات ارضی، عضویت در شورای وقت ریاست جمهوری از مسئولیت‌های بعد از انقلاب شهید بهشتی بود. سرانجام، در هفتم تیرماه ۱۳۶۰ بر اثر انفجار بمب در دفتر مرکزی حزب جمهوری شهید شد.

◁ ادبیات

◇ شعر و سَنَر (تحلیل شعر انقلاب در ادبیات عرب)

دکتر نجمه رجایی، مشهد، دانشگاه فردوسی، تابستان ۱۳۸۲، ۲۵۰ ص

کتاب از دو بخش «شعر» در هفت فصل و «شعر» در پنج فصل تشکیل شده است و به بررسی مباحث زیر اختصاص دارد: ماهیت شعر، شعر و هدفمندی، شعر متعهد، گرایش‌های شعر هدفمند (سیاسی، وطنی، خوارج، احزاب، امویان، شعوبیه، شیعه، ملی‌گرا...)، شعر انقلاب و عصیان، شعر انقلابی، شراره‌های شعر، حماسه‌های خون خدا، سروده‌های فلسطین، نوای عیاری و ترمرد...، در مجموع تحقیقی است دقیق و مستند همراه با تحلیل نمونه‌ها.

